

Program proti šikanování

Obsah

Cíl programu

Projevy šikanování

Zákonná opatření

Komponenty programu

1. zmapování situace – analýza a evaluace
2. motivování pedagogů pro změnu
3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů
4. užší realizační tým
5. společný postup při řešení šikanování
6. primární prevence v třídních hodinách
7. primární prevence ve výuce
8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování
9. ochranný režim
10. spolupráce s rodiči
11. školní poradenské služby
12. spolupráce se specializovanými zařízeními
13. vztahy se školami v okolí

Doporučená literatura pro oblast šikanování

Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí.

Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky nejen v kmenových třídách ale i ve studijních skupinách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany došlo či ne.

Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce.

Projevy šikanování

Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Škola má povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

• Podstata, definice a rysy šikany:

Šikanu řadíme mezi rizikové formy chování mezilidského soužití. Jedná se o jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, zastrašit či ohrozit. Jednání agresora je cílené, opakované s fyzickými či psychickými útoky, kterým se neumí či z nejrůznějších důvodů nemůže oběť účinně bránit. Je zde nepoměr sil mezi agresorem a obětí.

• Znaky šikanování:

a) přímé znaky šikanování - častý posměch, hrubé žerty, pokořující přezdívky, ponižování, nenávistná kritika, pohrdavý tón, vydírání, omezování svobody, nátlak, rvačky, kopání a rány, které oběť neoplácí, krádeže, ničení věcí.

b) nepřímé znaky šikanování - dítě nemá žádné kamarády, o přestávce je samo, neustále se drží učitele, při vystupování před třídou je nejisté, ustrašené, smutné, má často poničené pomůcky či oděv, rozházené věci, stále postrádá nějaké věci, odmítá vysvětlit poškození či ztráty, používá nevěrohodné výmluvy, při týmových sportech bývá vybíráno do mužstva mezi posledními, je uzavřené, mění často svou cestu do školy a ze školy, vyhledává důvody k absenci, zhoršený prospěch, modřiny, škrábance a odřeniny jejíž původ nechce nebo neumí smysluplně vysvětlit.

- **Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011):**

Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj. První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor se dělají „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi „otloukánka“. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odraňují nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Svým způsobem platí „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

- **Důsledky:**

a) pro oběť:

- ohrožení somatického a psychického zdraví
- oběť se může stát v budoucnu agresorem (pachatelem trestného činu)
- náchylnost obětí šikany k neetickému chování
- kumulovaný efekt - zvnitřnění si zvláštností, necítí se být normální

b) pro agresory:

- zafixování zkušenosti
- agresori se často stávají členy marginálních sociálních skupin - mají v dospělosti více konfliktů se zákonem = riziko kriminalizace v dospělosti

c) pro ostatní žáky:

- morální infekce - začnou i vnitřně schvalovat takové jednání

- **Druhy prevence:**

Primární - dosud k šikaně nedošlo - výchova harmonické osobnosti dítěte, informovanost dětí, rodičů a veřejnosti o šikaně, preventivní aktivity na školách.

Sekundární - už k šikaně došlo a je nutné použít opatření k zabránění opakování - včasná diagnostika, bezodkladné vyšetření šikany, pedagogická opatření, výchovná práce s agresory.

Terciární - jedná se o speciální pracoviště, která pracují s agresory a pracoviště s odbornou péčí pro oběti s následky posttraumatických stresových poruch.

- **Rady pro rodiče obětí (Říčan):**

- Ujistěte dítě svou ochranou a podporou. Řekněte mu, že se postaráte o jeho bezpečí, přičemž nebudeme litovat námahy ani prostředků.
- Zznamenejte přesně, k čemu došlo, kolikrát se to stalo, kdy se to stalo a kdo tomu byl přítomen. Snažte se získat co nejúplnější obraz.
- Pokud se jedná o vážné ubližování, neposílejte dítě do školy až do doby, než získáte jistotu, že se věc řeší správným způsobem.
- Okamžitě oznamte šikanu třídnímu učiteli. Pokud nemáte důvěru v jeho schopnosti a dobrou vůli věc řešit, kontaktujte přímo metodika prevence nebo vedení školy. Pokud nepředpokládáte ze strany školy vstřícný přístup, k jednání se dostavte nejméně ve dvou, tzn. manžel s manželkou nebo jeden z nich se svědkem, který je schopen pohotově a energicky jednat, popř. rozumí poměrům v dané škole.
- Žádejte představitele školy, aby Vám sdělil, jak budou postupovat.
- Sejděte se s rodiči agresora (agresorů) a požádejte je o usměrnění jejich dítěte.
- Pokud je to možné, zajistěte dítěti ochranu (např. cestu do školy a ze školy lze domluvit se se spolužákem, kterému důvěřujete popř. se starším sourozencem).
- Dokud nebude celá věc vyřešena, denně ji sledujte, mluvíte o ní s dítětem. Jeho názory a pocity berete vážně, i když se jimi nebudeme moci vždy řídit.

- **Rady pro rodiče agresorů (Říčan):**

- Dejte dítěti jasně najevo (postojem, vysvětlením, stanoveným trestem, který by měl být přísnější než za jakékoli jiné dětské provinění), že se provinilo proti společenským normám.
- V optimálním případě, kdy dítě prožije hluboké zahanbení, popř. se rozpláče nad tím, co udělalo, je třeba odpustit a provinění nepřipomínat (to však automaticky neznamená, že by měl být zrušen stanovený trest).
- Ved'te dítě k tomu, aby se omluvilo oběti a pokud je to možné, nějak ji odškodněte.
- Jako rodiče se omluvte rodičům oběti a ujistěte je, že uděláte vše pro to, aby se něco podobného už neopakovalo.
- Zamyslete se nad tím, jakých chyb jste se jako rodiče dopustili ve výchově, jaké vlivy jste na dítě nechali působit, jaké hodnoty jste mu vštěpovali, jaký mu dáváte příklad či zda mu věnujete dostatek svého času.
- Porad'te se o celé věci s osobou, které nejvíce důvěřujete.
- Vyhledejte odbornou pomoc specialisty, zpravidla psychologa.

Zákonná opatření

A) Odpovědnost

(1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

(2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
- dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala;
- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů);
- v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

(3) Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže): vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví §146 TZ, § 146 a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

(4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

(5) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřívání (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

Právní odpověď na dotaz MUSÍM SE DOSTAVIT DO ŠOLY? (www.ceskaskola.cz)

Podle ustanovení § 22 odst.3 písm.b školního zákona platí, že zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednávání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka. Pokud se rodič opakovaně nedostaví, škola nahlásí tuto skutečnost na sociální odbor MČ P11. Rodič nemůže být do školy policejně přiveden, zákon nic takového neumožňuje.

Komponenty programu

1. Zmapování situace – analýza a evaluace

Úkoly:

Situaci ve školním prostředí mapují průběžně všichni pracovníci školy pozorováním, nasloucháním. Jakékoli náznaky šikany (agresivního chování) konzultují s třídním učitelem, metodikem prevence popř. s ostatními členy školního preventivního týmu.

Metodik prevence vede deník metodika prevence, kde jsou zaznamenány všechny zjištěné projevy rizikového chování a následná opatření, stará se o schránku důvěry, informuje všechny pedagogické pracovníky o výskytu šikany či jiných typech rizikového chování u žáků na pedagogických radách, provádí evaluaci preventivního programu školy a dodává podklady pro výroční zprávu.

2. Motivování pedagogů pro změnu

Seznámení se skutečným stavem šikany je základním motivačním prvkem určujícím budoucí změnu. Klíčovým momentem je, aby kantoři výskyt šikany nejen neodmítali, ale aby ho ani nevnímali jako své osobní selhání. Neznalost skutečné situace na vlastní škole je totiž pochopitelná, neboť podstatnou vlastností šikanování je její skrytost a nepřístupnost pro vnější okolí.

Zároveň všichni pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s Metodickým pokynem ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních.

3. Společné vzdělávání a supervize všech pedagogů

Dobrá komunikace jednotlivých pracovníků a vedení ZŠ umožňuje pružně reagovat v krizových situacích.

Předávání informací:

- pravidelně - na poradách
- průběžně - kdokoli z pracovníků ZŠ zaznamená jakékoli příznaky nezdravých vztahů a nevhodného chování mezi žáky, ihned je sdělí třídnímu učiteli, metodikovi prevence nebo vedení ZŠ
- informace na webových stránkách ZŠ
- seznámení všech pracovníků ZŠ s preventivním programem školy a programem proti šikanování – začátek školního roku
- doplňování školní knihovny odbornými publikacemi, nabídka odborných školení v rámci celoškolské mailové komunikace
- speciální školení (pro výchovného poradce a metodika prevence) – předají informace ostatním na nejbližší poradě
- supervize – bude prováděna v rámci pedagogických rad metodikem prevence ve spolupráci se školním psychologem; pokud bude nutná supervize zvenčí, budeme kontaktovat okresního metodika prevence při PPP

4. Užší realizační tým

Mgr. Lenka Derková - ředitelka školy

Mgr. Kateřina Zítková - zástupkyně ředitelky školy

Mgr. Monika Majerová - zástupkyně ředitelky školy

Bc. Radka Řeháčková – zástupkyně ředitelky školy, školní metodik prevence pro družinu

Mgr. Lenka Čapková - výchovný poradce

RNDr. Hana Světlíková, Ph.D. - školní metodik prevence

Mgr. Dobromila Vitnovská – speciální pedagog

PhDr. Zuzana Kynclová – školní psycholožka

5. Společný postup při řešení šikanování

V případě podezření na šikanu každý pracovník školy neprodleně oznámí tuto skutečnost školnímu metodikovi prevence a vedení školy.

Školní metodik prevence ve spolupráci s vedením školy, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka, specialistu. V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, určený pracovník postupuje podle scénáře pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP.

Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich např. šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti.

První kroky při objevení šikany

1. rozhovor s informátory, svědky, nezaujatými osobami
2. nalezení dalších vhodných svědků
3. rozhovor s agresorem
4. rozhovor s obětí
5. zajistit ochranu oběti
6. trest (výchovné opatření) pro agresora dle dané situace
7. následná péče o třídu (studijní skupinu) v rámci třídnických hodin (může být také svolána mimořádná třídní schůzka)

Schéma rozhovoru při objasňování určité události

Co se stalo? (jádro příběhu)

Kde se to stalo? (místo)

Kdy se to stalo? (čas a alibi)

Proč? (motiv)

Kdo to spáchal? (podezřelí a pachatelé)

Jak to spáchal? (způsob jednání)

Čím to spáchal? (zbraně, nástroje)

Komu se to stalo? (oběti)

Kdo nám to řekl? (svědkové)

Nejvhodnější je provést písemný zápis z tohoto rozhovorů a nechat podepsat zúčastněnými osobami.

Krizový plán

1. rozhovor se svědky, nezaujatými osobami
2. rozhovor s agresorem
3. rozhovor s obětí
4. v případě prokázání šikany (či jiného rizikového chování): pohovor agresora a oběti s TU a školním preventivním týmem, informování rodičů – zákonných zástupců (rozhovory s obětí i agresorem provádíme odděleně)
5. pohovor s rodiči agresora – výchovná komise – s pořízením zápisu, ve kterém budou jasně zachyceny požadavky školy na chování žáka a také na rodiče; součástí řízení mohou být i kázeňské postihy: NTU → DTU → DŘŠ → 2 → 3
6. pokud opatření 4 a 5 nepovedou k nápravě, vedení školy zajistí:
hlášení na sociální odbor MČ P11, P4
hlášení na Policii ČR.
přeložení žáka (agresora) do paralelní třídy

- individuální výuka žáka mimo kolektiv třídy
7. stížnosti, konzultace: ČŠI (posta@csicr.cz), školský ombudsman (ombudsman@msmt.cz), veřejný ochránce práv (podatelna@ochrance.cz)

6. Primární prevence v třídních hodinách

Třídní učitelé sledují vztahy ve třídě, podílí se na rozvoji pozitivních vztahů mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu. Každá třída na začátku školního roku vypracuje svá „Pravidla třídy“ a řídí se jimi. Žáci jsou poučeni o tom, co je a co není šikana, na koho se mají obrátit, mají-li na šikanu podezření - třídní učitelé, metodik prevence, školní psycholog, vedení ZŠ, dozory.

Co nebudu dělat druhým?

- posmívat se jim (kvůli vzhledu, prospěchu, zájmům, rodině, životnímu stylu,...)
- slovně, fyzicky druhé napadat
- brát jim věci, půjčovat si věci bez dovolení, shazovat je na zem, ničit to, co mi nepatří
- nepřiměřeně reagovat na jakékoliv poznámky (nadávkami, vulgaritou, fyzickými útoky)
- psát urážlivé, posměšné SMS, maily, blogy atd.
- nutit druhé k čemukoliv, co nechtějí dělat
- vyhledávat na práci spolužáků jen nedostatky, přehlížet klady

Pravidla platí ve vztazích žák – žák, učitel – žák i obráceně žák - učitel; to znamená, že slušně a ohleduplně se navzájem chovají všichni.

Co není šikanování?

- objektivní hodnocení práce druhého, pokud je negativní hodnocení podloženo vhodnými argumenty, nelze ho považovat za šikanu (hodnotí se ovšem práce, ne člověk)
- objektivní hodnocení negativního chování druhého
- každý by měl být schopen jasně odmítnout jednání, které mu vadí

Jasnou řečí musí hovořit i učitelé a rodiče. Na druhou stranu je třeba děti také vést k schopnosti sebekritiky, nadhledu nad vlastní osobou a jednáním, nad různými situacemi.

7. Primární prevence ve výuce

Téma prevence šikanování je zapracováno do jednotlivých předmětů (český jazyk a literatura, prvouka, přírodověda, přírodopis, občanská výchova, výchova ke zdraví, tělesná výchova, třídnické hodiny). Učitelé se soustředí na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, pracují s pravidly třídy a dynamikou třídního kolektivu, spoluvytvářejí bezpečné prostředí školy.

8. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

Pedagogičtí pracovníci provádí prevenci (poučení, dozory) o přestávkách a při všech činnostech organizovaných školou (exkurze, výlety, vycházky, projektové vyučování, kroužky, školní družina).

ZŠ organizuje adaptační kurzy (aktivity) pro žáky 6. tříd, kde se zaměřuje na budování zdravých vztahů mezi žáky v kmenových třídách a nově vzniklých studijních skupinách.

Žáci mají možnost využívat schránku důvěry (vedle ředitelny školy), konzultace a mailové adresy všech pedagogických pracovníků.

Zároveň v rámci primární prevence spolupracujeme především s městskou policií – vedení odborných přednášek pro žáky. V případě selektivní prevence v oblasti šikany nejčastěji kontaktujeme Proximu Sociale.

9. Ochranný režim

Školní řád stanoví pravidla chování ve škole, zakazuje násilí žáků vůči spolužákům a stanoví způsob potrestání (poučení všech žáků na začátku školního roku se zápisem do třídní knihy).

V souladu s pracovním řádem je zajištěn aktivní dohled zaměstnanců školy nad žáky o přestávkách, před začátkem a po skončení vyučování ve všech prostorách školy. Zároveň jsou některá místa monitorována kamerovým systémem.

10. Spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s nekompromisním bojem školy proti šikaně, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách);

- Rodiče jsou průběžně seznamováni s aktivitami ZŠ na webových stránkách školy a prostřednictvím Bakalářů.
- Pravidelné schůzky s rodiči a možnost kontaktovat kohokoli z pedagogických pracovníků ve škole po předchozí domluvě.

Rodičům žáků se doporučuje, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by se telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

11. Školní poradenské služby;

školní psycholožkazuzana.kynclova@campanus.cz
školní metodik prevencehana.svetlikova@campanus.cz
výchovní poradce.....lenka.capkova@campnus.cz

12. Spolupráce se specializovanými zařízeními:

název	kontakt
Pedagogicko-psychologická poradna	PeaDr. Jana Lípová lipova@ppp11a12.cz , speciální pedagog Mgr. Lenka Stehlíková stehlikova@ppp11a12.cz psycholog
OSPOD	Mgr. Milena Jindřichová jindrichovam@praha11.cz tel: 267902117
Městská policie	156
Policie ČR Obvodní oddělení	158
Metodik prevence při Pedagogicko-psychologické poradně	Praha 11 bez PM, lze využít MP Prahy12: Mgr. Hedvika Koderová koderova@ppp-modrany.cz

13. Vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).

Pravidelná setkání ředitelů škol MČ Prahy 11.

Pravidelná setkání metodiků prevence pro Prahu 11 a 12 v PPP.

Pravidelná setkání výchovných poradců pro Prahu 11 a 12 v PPP.

Doporučená literatura pro oblast šikanování

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.
- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.

Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.horka-linka.cz

Dětská krizová centra: www.dkc.cz (řeší problémy týraných, zneužívaných, zanedbávaných dětí)